

Hilton, Gates, Buffett och andra jag inte känner

Paris Hilton – känd för att vara känd. Tydligt är det inte längre tillräckligt att vara rik, man ska vara berömd också. Inbillar mig att en gång i tiden var berömmelse medaljens baksida. Pengar skulle vara diskreta och helst gamla. De stackars nyrika hittade på anförvanter och byggde slott i utgången arkitektonisk stil. Fröken Hilton å andra sidan försöker sig på det omvända. Gamla pengar ska bli som nya. Ena dagen popstjärna, andra dagen filmstjärna. Så mycket pengar, så lite talang. Vad andra strävar efter under en livstid har hon fötts till. Arvet finansierar hennes karriär. Bakvänt. Varför denna iver att åstadkomma något? Kanske är hon bara uttråkad. Kanske är hon ett tidsfenomen. Hellre ökad än okänd. Berömmelse har förväxlat med prestation. Och prestation är idealet. Sysslöshet, en gång *de rigueur*, duger inte längre.

LEDARE

Så vad är fröken Hiltons problem? Förvisso blir de rika fler och fler, omräknat i antalet personer som är miljonärer, miljardärer, etc. Men rikedom är relativt och bland de allra rikaste har ärvda pengar förlorat sin ställning. Att födas in i denna grupp är något som drabbar färre, i varje fall om man får tro diverse "riklistor". Ta t ex tidskriften *Forbes* som har publicerat en lista med de (enligt deras skattningar) 400 rikaste amerikanerna årligen sedan 1982. Andelen som ärvt pengarna har sjunkit stadigt sedan dess, från 36 procent 1982 till 16 procent 2003. Listan har i många år toppats av Gates och Buffett, män från stabil medelklass. Förvisso har listan diverse problem, t ex vill en del rika (tro det eller ej) helst vara så utan allmänhetens kännedom. (Detta var speciellt ett problem i början av perioden.) En annan "svaghet" med *Forbes*-listan är att den endast berör 400 personer, eller ca 2 miljondelar av den vuxna amerikanska befolkningen.

En anledning att tro att gamla pengar har förlorat relativt nya pengar även utanför de rikaste 2 miljondelarna är att andelen kvinnor bland de förmögna har minskat sedan början på 1970-talet – i alla fall i USA och enligt data från Internal Revenue Service, USAs skattemyndighet. År 1916 introducerades arvsbeskattning, och därmed administrativa data på de amerikanska hushållens förmögenhet (förmögenhetsbeskattning finns fortfarande inte i USA). Enligt dessa data så ökade andelen kvinnor bland de rikaste 0,6 procenten (i dag motsvarande ca 1,2 miljoner amerikaner) i början av 1900-talet från ca 1/4 till ca 1/2 i slutet av 1960-talet. Efter det sjönk andelen kvinnor, speciellt bland de allra rikaste. Bland de rikaste 0,01 procenten (nu motsvarande ca 20 000 amerikaner), var endast 1/3 kvinnor vid slutet av 1900-talet. Vad hände?

Jag och Wojciech Kopczuk har argumenterat att detta mönster speglar rollen av ärvda pengar relativt nya förmögenheter. Idén är att om kvinnor är riktigt förmögna, så är de det på grund av arv. Därmed kan andelen kvinnor bland de rika ses som en indikator på hur viktigt gamla pengar är relativt nya pengar. Detta är av vidare intresse då det kan ses som ett mått på det ekonomiska klimatet, och kan indikera vad som ligger bakom dessa trender.

Men vänta – inte mäter andelen kvinnor andelen förmögna via arv? Kvinnor kan också vara framgångsrika i näringslivet, titta bara på Annika Falkengren. Ja, men frågan är om inte Antonia Ax:son Johnson och Cristina Stenbeck är mer representativa, och även de undantag via det faktum att vara aktiva i sina respektive företag. USA framhålls ofta som ett land där karriärkvinnor lyckats bättre. Hur är det där? Tja, av de sju kvinnor som fanns med bland de 25 rikaste på *Forbes* 400 lista år 2003 hade alla ärvt sin position (och fler var döttrar än änkor, och endast en, Abigail Johnson, var aktiv i sitt företag). Den förmögna kvinnan som inte ärvt pengarna var Meg Whitman (eBay). Hon intog 207:e platsen.

Andelen kvinnor bland de förmögna är förvisso inte det enda, eller ens det bästa, måttet på hur nykomlingar klarar sig i konkurrensen med gamla pengar, men det är ett mått som det finns data på sedan sagda 1916. Det är också konsistent med andra mått, i mån av data. Exempelvis, Bojan Jovanovic och medförfattare har pekat på att värderingen av kapitalstocken av olika ”årgångar” kan indikera farten på teknologiska framsteg. Enligt dem så pekar denna metod på två industriella revolutioner de senaste hundra åren; en i slutet av 1800-talet och en runt 1970. I tider av snabb teknologisk förändring så förlorar företag som har mycket gammalt kapital till förmån för nya företag. Detsamma kan sägas om humankapital; teknologisk förändring främjar unga framför gamla och de som kan vara flexibla. I den senaste generationen har detta betytt de välutbildade, i varje fall om man får tro lönestatistiken.

Så detta var en lång historia om hur pengar inte är pengar och även de megarika kan ha prestationsångest. Och sammantaget pekar det på att huruvida vi befinner oss i en tid av snabb teknologisk förändring eller inte kan diktera vem som är rikast och därmed vad som är finast – gammalt eller nytt.

Lena Edlund

PS Det har väl inte undgått någon att Warren Buffett delar fröken Hiltons uppfattning att ärvda pengar inte inger respekt. För att inte belasta sina egna barn planerar han att ge bort större delen av sin förmögenhet. Och nyligen deklarerade Michael Bloomberg, New Yorks borgmästare och dollarmiljardär, att han vill göra detsamma.

PPS Amnesty International hävdade nyligen att kvinnor endast äger en procent av världens förmögenhet. Om USA är representativt för västvärlden och vi gör den konservativa uppskattningen att kvinnor är helt egendomslösa utanför väst så betyder det att väst endast kan äga 1/30 av världens egendomar, vilket inte är särskilt sannolikt.